

Povjerenstvo za fiskalnu politiku 7. paket mjera pomoći Vlade RH ocjenjuje realnim paketom pomoći te bolje ciljanim paketom mjera kojim se nastoji djelovati u pravcu pružanja pomoći najugroženijim skupinama u društvu. Smanjenje cjenovne intervencije predstavlja pozitivan pomak (smanjenje rashoda proračuna i postupna prilagodba tržišnim uvjetima), pri čemu je vrijednost ovog paketa dva puta manja od prethodnog, a smanjen je i obuhvat svih mjera. Kod potpora za struju, plin i toplinsku energiju umanjeni su iznosi potpora, što podrazumijeva umjereni rast njihovih cijena koji je za struju i plin procijenjen na 10% u idućih šest mjeseci, a mjerama nisu više obuhvaćene ni vertikalne subvencije dijelu gospodarstva predstavljene u pojedinim prethodnim paketima.

Također, smanjenje razlike cijena energije u odnosu na tržišnu cijenu je dobar signal i poticaj za ulaganje u energetska učinkovitost, ali ostaje pitanje utjecaja mjera na poslovanje i razinu investicija HEP-a koje su nužne u smjeru energetske tranzicije prema održivim izvorima energije. S obzirom na normalizaciju tržišnih uvjeta te potrebu „smirivanja“ izraženijeg rasta rashoda u protekloj i ovoj godini, za očekivati je da će se navedene mjere u narednom razdoblju smanjivati.

Ujedno, selektivnost u pružanju jednokratnih mjera predstavlja i određeni izazov u pogledu načela pravednosti. Naime, anticipiranje redovitih državnih intervencija može potaknuti kućanstva i poduzeća da manje vode računa o dugoročnom financijskom planiranju. RH se mora suočiti sa strukturnim problemima koje paketi jednokratnih i privremenih pomoći ne mogu riješiti. Umjesto toga, potrebno je usmjeriti se na one mjere koje će pridonijeti dugoročnim rješenjima i samoodrživosti, poput ulaganja u obnovljive izvore energije (energetska samodostatnost), stvaranje poticajnog okruženja za privlačenje investicija u industriju (diverzifikacija gospodarstva) te poticanje sektora istraživanja i razvoja novih tehnologija (kvalitetan i progresivan visokoobrazovni sustav) putem poreznih olakšica i drugih gospodarskih odnosno socio-demografskih mjera.

Globalno gospodarstvo je od 2020. godine obilježeno posljedicama pandemije COVID-a te ratnim zbivanjima u Ukrajini. Oba događaja dovela su do značajnih poremećaja u kretanju globalne potražnje i ponude, te posebno do poremećaja na tržištu sirovina i energenata. Kao posljedica toga, razdoblje nakon 2021. godine bilo je obilježeno snažnim rastom cijena, posebice prehrambenih proizvoda i osnovnih energenata. U

cilju očuvanja i dugoročnog poticanja gospodarstva Europske unije (dalje u tekstu: EU) suspendirana su fiskalna pravila iz Pakta o stabilnosti i rastu što je državama članicama omogućilo pružanje dodatnih fiskalnih potpora nacionalnim gospodarstvima. Stoga su fiskalne politike zemalja članica EU-a u tom razdoblju obilježene mjerama zaštite stanovništva i gospodarstva od visoke inflacije.

Vlada Republike Hrvatske je u razdoblju od 2022. do 2024. godine kroz ukupno sedam paketa mjera nastojala pomoći kućanstvima i gospodarstvu nositi se s visokom stopom inflacije. Na svojoj 22. sjednici, održanoj 6. rujna 2024. godine, Vlada Republike Hrvatske (dalje u tekstu: Vlada RH) predstavila je novi, sedmi paket mjera za zaštitu kućanstava i gospodarstva od rasta cijena. Vrijednost sedmog paketa mjera Vlade RH iznosi 247,6 mil € i usmjerava se na ostvarenje dva prioriteta:

1. Zadržati nisku cijenu energije (u iznosu od 165,3 mil €)
2. Štititi najranjivije (u iznosu od 82,3 mil €).

Ukupna vrijednost svih sedam paketa pomoći Vlade RH iznosi 6,5 mlrd €. Ako se pridoda 1,6 mlrd € pomoći povezanih s pandemijom COVID-19, ukupna vrijednost pomoći u promatranom razdoblju doseže 8,1 mlrd € (Tablica 1.). Iznosi jednokratnih i privremenih pomoći usmjerenih na kućanstva i gospodarstvo nakon 2022. opadaju kroz godine, a takav je trend potrebno sagledati u kontekstu specifičnih događaja i uvjeta u svakoj godini.

U 2022. godini Vlada RH izdvojila je najveći ukupni iznos kroz tri paketa pomoći, u vrijednosti od 3,56 mlrd €, što je činilo 11,73% ukupnih rashoda prema ESA2010 metodologiji, odnosno 5,2% BDP-a. Zaštita kućanstava i gospodarstva od rasta cijena nastavila se i u 2023. godini kao odgovor na porast cijena uzrokovan nastavkom globalnih neizvjesnosti koje su imale utjecaj na tržište energenata, a posljedično i na cijene dobara i usluga. Porast cijena dobara i usluga te godine dodatno je potaknut ulaskom Hrvatske u eurozonu, što je pojava koju su sve zemlje članice EU-a koje su uvele euro iskusile prilikom uvođenja. Dva paketa pomoći u 2023. godini iz državnog proračuna iznosila su 2,16 mlrd €, što je činilo 5,97% ukupnih rashoda ili 2,83% BDP-a.

Tablica 1. Mjere za zaštitu kućanstava i poduzeća od rasta cijena u razdoblju 2022. – 2024. godine, u milijunima eura

R.br.	Datum	PAKET MJERA	IZNOS	UKUPNO GODINA	% u ukupnim rashodima*	% u BDP-u
1.	02/22	<u>Ublažavanje rasta cijena zbog poskupljenja energenata</u>	663	3,558	11,73%	5,20%
2.	09/22	<u>Zaštita kućanstava i gospodarstva od rasta cijena</u>	2,800			
3.	12/22	<u>Ublažavanje posljedica rasta troškova života</u>	95			
4.	03/23	<u>Zaštita kućanstava i gospodarstva od rasta cijena</u>	1,700	2,164	5,97%	2,83%
5.	09/23	<u>Zaštita kućanstava i gospodarstva od rasta cijena</u>	464			
6.	03/24	<u>Zaštita kućanstava i gospodarstva od rasta cijena</u>	503	751	/	/
7.	09/24	<u>Zaštita kućanstava i gospodarstva od rasta cijena</u>	248			
UKUPNO paketi pomoći			6,473			
Pomoći vezane uz pandemiju COVID-19, 2020. g.			1,600			
UKUPNO pomoći			8,073			

Izvor: Vlada RH, DZS, EUROSTAT; *prema ESA2010 metodologiji; termin "ublažavanje" označava jednokratne mjere, dok termin "zaštita" označava privremene mjere Vlade RH

U 2024. godini nastavljeno je usporavanje rasta cijena započeto u prethodnoj godini, pa je u prvih osam mjeseci inflacija usporila do razine od 3,2% na godišnjoj razini. Međutim, opća razina cijena bila je u kolovozu 2024. godine 24,8% viša nego u ožujku 2021., dok su cijene pojedinih roba i usluga bile i znatno do višestruko veće, a povećane su i globalne cijene najvažnijih energenata i sirovina. Premda je većina globalnih cijena smanjena u odnosu na razine iz prve polovine 2022. godine, i dalje su bile više nego početkom inflacijskog vala. Primjerice, globalna cijena sirove nafte je u kolovozu bila oko 23% viša, a cijena prirodnog plina na europskom tržištu približno dva puta veća.

Zbog toga je Vlada RH i u 2024. godini prihvatila dva paketa pomoći u vrijednosti 503 i 248 milijuna eura, što je po ukupnom iznosu znatno niži iznos nego u protekle dvije godine, a trend smanjivanja mjera pomoći posebno je vidljiv u drugom, rujanskom, paketu.

U ovom kontekstu važno je promatrati i kretanje prosječnih plaća i mirovina kao glavnih izvora raspoloživog dohotka i potrošnje. Naime, nakon realnog smanjenja prosječne neto plaće u 2022. godini, pod znatnim utjecajem različitih modela povećanja plaća u javnim službama te usklađivanja mirovina, plaće i mirovine su u lipnju 2024. godine nominalno povećane približno 40% u odnosu na ožujak 2021. godine kada je započeo izraženiji rast cijena, te je i kod plaća i kod mirovina došlo do realnog rasta od približno 16% u odnosu na pred inflacijsko razdoblje, što je također jedan od argumenata za postupno smanjivanje mjera pomoći.

Mjere prihvaćene u sedmom paketu zaštite kućanstva i gospodarstva se po svom sadržaju nisu bitno razlikovale od prethodnih paketa. Konkretnije, paket je koncentriran na dva navedena prioriteta i tri osnovne mjere:

1. Ograničavanje cijene za električnu energiju, plin i toplinsku energiju

Prag za prosječnu godišnju potrošnju kućanstva do 3.000 kWh obuhvaća 27,6% svih kućanstava u RH, uz procjenjenu godišnju uštedu od 102 € (ili 8,5 €/mj za jedno mjerno mjesto). Sličan pristup primjenjuje se i na potrošnju plina, gdje kućanstva s prosječnom potrošnjom do 12.000 kWh, ostvaruju uštedu od 85€ godišnje (7,1 €/mj), čime je obuhvaćeno 27,8% kućanstava u RH.

Iz godišnjeg izvještaja HERA-e za 2022. godinu¹ je vidljivo da je prosječna potrošnja kućanstva u 2022. godini u kategoriji „bijeli“, a koji čini preko 77% ukupne potrošnje kućanstava, bila 3159 kWh. Iz navedenog proizlazi da su kućanstva s prosječnom potrošnjom i iznad obuhvaćena u cijelosti navedenom subvencijom. Tržišna cijena za veću količinu potrošnje kod kućanstava je na primjeru HEP ELEKTRA d.o.o. 50% veća od propisane cijene iz prijedloga odluke Vlade. U odnosu na posljednju važeću odluku Vlade iz subvencionirana cijena je 13% veća i direktno će utjecati na povećanje troška električne energije prosječnog kućanstva za oko 10% počevši od 1.11.2024. od kada je navedena cijena u primjeni. Iz ranije navedenog izvješća HERA-e je vidljivo da je prosječna godišnja potrošnja društava s priključcima niskog napona nešto više od 21 000 kWh, tako da bi ovom subvencijom trebalo biti pokriveno i poduzetništvo ove

¹ Godišnji izvještaj za 2023. je u saborskoj proceduri ali se podaci o prosječnoj potrošnji ne bi trebali bitnije razlikovati u odnosu na podatke iz 2022.

kategorije te javni sektor, jer privatni sektor u pravilu ima ugovorene priključke srednjeg i visokog napona te je direktno izloženo tržišnim kretanjima cijena energenata. Kod poduzetništva subvencionirana cijena raste također 13% i primjenjuje se od 1.10.2024. godine u istom razdoblju za kategoriju niskog napona na primjeru HEP ELEKTRA d.o.o. tržišna cijena je rasla preko 7%. Ovom odlukom se tako produžuje subvencija, ali se smanjuje razlika u odnosu na tržišne cijene električne energije. Procijenjeni trošak navedene mjere je 102 mil. EUR za cjelokupno razdoblje do prestanka važenja mjere 31.3.2025. godine.

Odlukom se zadržava subvencija za kategoriju kućanstva gdje je određena subvencija po distributerima u iznosima kako prosječno povećanje cijena plina u odnosu na dosadašnje u javnoj usluzi ne bi porasla više pod 10%. Kod javnog i neprofitnog sektora te malog poduzetništva je zadržana mogućnost zadržavanja prava na javnu opskrbu od HEP-a. Procijenjeni trošak navedene mjere je 35,3 mil EUR za cjelokupno razdoblje do prestanka važenja mjere 31.3.2025. godine.

Odlukom se ograničava ukupna cijena toplinske energije osim za toplinsku energiju korištenu u tehnološke svrhe na način da u odnosu na dosadašnju cijenu ista ne može porasti više od 10%. Procijenjeni trošak navedene mjere je 2 mil EUR za cjelokupno razdoblje do prestanka važenja mjere 31.3.2025. godine.

2. Naknade za troškove energije

Za 88.500 osoba u statusu ugroženog kupca energenata ostat će i dalje iznos od 70 eura mjesečno subvencije za podmirenje troškova električne energije, plina ili toplinske energije. Korisnici zajamčene minimalne naknade imat će i dalje pravo na naknadu troškova stanovanja, komunalne naknade, grijanja i vodne usluge, a ukupni trošak bi trebao iznositi 24 milijuna eura.

3. Jednokratne novčane potpore pojedinim skupinama

Jednokratni dodatak umirovljenicima kreće se u iznosu od 60 do 160 €, ovisno o visini mirovine, s time da je mjera ovoga puta obuhvatila one s mirovinama do 840 eura, nasuprot 880 eura iz prethodnih paketa mjera. Procjenjuje se da bi navedenom isplatom bilo zahvaćeno 760 tisuća umirovljenika, a ukupni trošak bi trebao iznositi

76,5 milijuna eura. Prema podacima HZMO-a, čak 386.425 korisnika, odnosno 34,19% svih korisnika mirovinskog sustava u 2023. godini, prima mirovinu manju od 350 €/mj.

Hrvatskim braniteljima korisnicima novčane naknade za nezaposlene, korisnicima zajamčene minimalne naknade te braniteljima koji se vode u evidenciji nezaposlenih se isplaćuje jednokratna naknada od 100 eura. Procjenjuje se da bi navedenom isplatom bilo zahvaćeno 13 tisuća osoba, a ukupni trošak bi trebao iznositi 1,33 milijuna eura.

Studentskim centrima s pripremom hrane, subvencionira se ista kako bi ostala nepromijenjena cijena obroka. Ukupni trošak je 4,5 milijuna eura za 111 tisuća studenata do 30. rujna 2025. godine.